

نگاهی اجمالی به آثار هدفمندسازی یارانه‌ها بر صادرات محصولات پتروشیمی و میانات گازی

بنفسه پورحسینی

کارشناس ارشد اقتصاد

banafshe_hosaini@yahoo.com

قانون هدفمندسازی یارانه‌ها در حوزه انرژی از آذرماه ۱۳۸۹ در کشور اجرا گردید. بدلیل وابستگی زیاد بخش‌های مختلف اقتصادی کشور به حوزه انرژی اجرای قانون مذکور حائز آثار گسترده‌ای بر بخش‌های اقتصادی از جمله بخش بازرگانی خارجی بود. همزمانی اجرای قانون مذکور با تشديد تحریم‌های اقتصادی کشور به خصوص در سال ۱۳۹۱ موجب شده است تا بررسی آثار برنامه هدفمندی یارانه‌ها بر تجارت خارجی برویزه بر صادرات محصولات پتروشیمیایی و میانات گازی از اهمیت خاصی برخوردار گردد. به علاوه، همزمانی این دو رویداد تا حدودی امکان بررسی آثار هدفمندی یارانه‌ها بر این متغیر اقتصادی را مشکل نموده است، اما در این گزارش سعی شده تا حد امکان این بررسی انجام شود. با توجه به بررسی عملکرد مجموع صادرات ماهانه محصولات پتروشیمیایی و میانات گازی و عملکرد مالی ۱۱ شرکت پتروشیمی منتخب حاضر در بورس کشور پس از هدفمندسازی یارانه‌ها به نظر می‌رسد که آثر اجرای برنامه مذکور بر صادرات محصولات مورد نظر مثبت بوده است.

واژه‌های کلیدی: صادرات، محصولات پتروشیمیایی، میانات گازی، هدفمندسازی یارانه‌ها.

۱. مقدمه

اثرات هدفمندسازی یارانه‌ها بر صادرات محصولات پتروشیمی و میانات گازی از دو ناحیه قابل بررسی می‌باشد. از یک سو، بعد از اجرایی‌سازی قانون هدفمندسازی یارانه‌ها به‌طور طبیعی قیمت خوراک (مواد اولیه) مورد استفاده در تولید محصولات پتروشیمیایی و میانات گازی افزایش پیدا کرده و افزایش قیمت خوراک مورد استفاده در تولید اقلام مذکور هزینه‌های تولید این اقلام را افزایش داده است. از سوی دیگر، افزایش قیمت خوراک مورد استفاده در تولید محصولات پتروشیمیایی و میانات گازی می‌تواند به افزایش قیمت تمام شده این محصولات و در نهایت

افزایش ارزش فروش این اقلام (درآمدهای تولیدکننده و صادرکننده) منجر شده باشد. برایند افزایش هزینه‌ها و درآمدها از ناحیه افزایش قیمت محصولات پتروشیمیایی و میانات گازی در میزان سود خالص تولیدکنندگان و صادرکنندگان متبلور می‌شود، بنابراین در این گزارش ضمن بررسی روند مجموع صادرات ماهانه محصولات پتروشیمیایی و میانات گازی میزان صادرات و سود خالص ۱۱ شرکت تولیدکننده محصولات پتروشیمیایی کشور که در بورس اوراق بهادار نیز فعال هستند پس از هدفمندسازی یارانه‌ها (آذرماه ۱۳۸۹) مورد بررسی قرار گرفته است.

توجه به این نکته ضروری است که طی سال گذشته علاوه بر اجرایی‌سازی قانون هدفمندسازی یارانه‌ها عوامل دیگری نظیر محدودیت‌های صادراتی ناشی از تشدید تحریم‌ها و تغییرات نرخ ارز بر ارزش صادرات محصولات پتروشیمیایی در کشور آثاری دارد که می‌بایست مورد توجه قرار گیرد.

۲. بررسی روند صادرات محصولات پتروشیمیایی و میانات گازی طی سال‌های (۱۳۸۹-۱۳۹۱)

مطابق نمودار (۱) ارزش صادرات ماهانه محصولات پتروشیمیایی طی فروردین ماه سال ۱۳۸۹ لغایت آذرماه ۱۳۸۹ (زمان اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها) با روندی نوسانی و عمده‌ای کاهشی مواجه بود و از رقم ۹۵۸ میلیون دلار در فروردین ماه ۱۳۸۹ به ۵۹۴ میلیون دلار در آذرماه ۱۳۸۹ کاهش یافت، اما پس از اجرایی‌سازی قانون هدفمندسازی یارانه‌ها در آذرماه ۱۳۸۹ ارزش صادرات ماهانه محصولات مذکور طی ۶ ماه روندی صعودی به خود گرفت و از رقم ۵۹۴ میلیون دلار در آذرماه ۱۳۸۹ به رقم ۱۳۵۳ میلیون دلار در خردادماه ۱۳۹۰ افزایش پیدا کرد. در ادامه ارزش صادرات ماهانه محصولات پتروشیمیایی از تیرماه ۱۳۹۰ لغایت تیرماه ۱۳۹۱ روندی نوسانی داشت. در اسفندماه ۱۳۹۰ این متغیر با جهش بسیاری روبرو شد و به رقم ۲۱۰۰ میلیون دلار رسید. از تیرماه ۱۳۹۱ ارزش صادرات محصولات پتروشیمیایی روندی نسبتاً نزولی به خود گرفت و از رقم ۱۳۰۵ میلیون دلار در تیرماه ۱۳۹۱ به رقم ۸۱۷ میلیون دلار در اسفندماه ۱۳۹۱ کاهش پیدا کرد.

بر اساس نمودار (۲) ارزش صادرات ماهانه میانات گازی پیش از اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها و از ابتدای سال ۱۳۸۹ لغایت آذرماه ۱۳۸۹ با روندی عمده‌ای صعودی مواجه بود. این شاخص از رقم ۲۷۱ میلیون دلار در فروردین ماه ۱۳۸۹ به رقم ۷۰۱ میلیون دلار در آذرماه ۱۳۸۹ افزایش یافت. پس از اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها در آذرماه ۱۳۸۹ طی دو ماه ارزش صادرات ماهانه میانات گازی با افزایش روبرو شد، اما در ادامه با روندی نوسانی مواجه گردید. در آذرماه ۱۳۹۰ ارزش صادرات ماهانه میانات گازی با جهش قابل توجهی روبرو شد و به رقم ۱۷۰۳ میلیون دلار رسید.

در تیرماه ۱۳۹۱ نوسان ارزش صادرات ماهانه میغانات گازی ادامه پیدا کرد و در دیماه ۱۳۹۱ به کمترین میزان در دوره مورد بررسی (۲۰۶ میلیون دلار) رسید.

جدول ۱. ارزش صادرات ماهانه میغانات گازی و محصولات پتروشیمیایی طی سال‌های (۱۳۸۹-۱۳۹۱) (میلیون دلار)

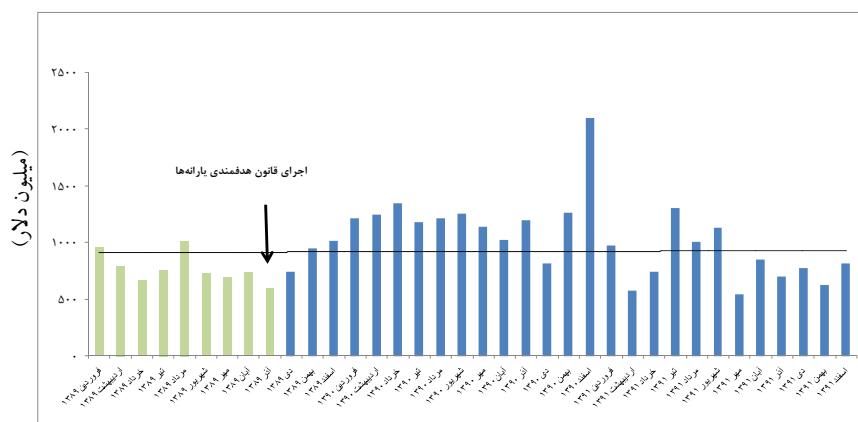
سال	صادرات میغانات گازی	صادرات محصولات پتروشیمی	ماه
۹۵۸	۲۷۱	۱۳۸۹	فروردین
۷۹۶	۳۳۹	۱۳۸۹	اردیبهشت
۶۷۰	۳۶۰	۱۳۸۹	خرداد
۷۶۳	۳۸۶	۱۳۸۹	تیر
۱۰۱۶	۳۴۸	۱۳۸۹	مرداد
۷۲۵	۴۸۵	۱۳۸۹	شهریور
۶۹۷	۶۰۷	۱۳۸۹	مهر
۷۳۷	۳۶۵	۱۳۸۹	آبان
۵۹۴	۷۰۱	۱۳۸۹	آذر
۷۴۷	۱۱۶۸	۱۳۸۹	دی
۹۴۹	۱۳۲۵	۱۳۸۹	بهمن
۱۰۲۲	۱۰۲۲	۱۳۸۹	اسفند
۱۲۱۳	۷۴۲	۱۳۹۰	فروردین
۱۲۴۷	۷۹۵	۱۳۹۰	اردیبهشت
۱۳۵۳	۱۰۰۶	۱۳۹۰	خرداد
۱۱۸۴	۵۶۷	۱۳۹۰	تیر
۱۲۱۵	۱۰۸۲	۱۳۹۰	مرداد
۱۲۵۹	۶۸۵	۱۳۹۰	شهریور
۱۱۴۵	۶۸۲	۱۳۹۰	مهر
۱۰۲۳	۷۳۷	۱۳۹۰	آبان
۱۲۰۲	۱۷۰۳	۱۳۹۰	آذر
۸۲۲	۵۳۱	۱۳۹۰	دی
۱۲۷۰	۷۸۳	۱۳۹۰	بهمن
۲۱۰۰	۷۰۱	۱۳۹۰	اسفند
۹۷۳	۳۶۰	۱۳۹۱	فروردین
۵۸۲	۸۱۸	۱۳۹۱	اردیبهشت
۷۴۹	۹۸۰	۱۳۹۱	خرداد
۱۳۰۵	۷۱۹	۱۳۹۱	تیر
۱۰۱۲	۹۸۴	۱۳۹۱	مرداد
۱۱۳۲	۱۴۴۳	۱۳۹۱	شهریور
۵۴۳	۱۰۶۸	۱۳۹۱	مهر
۸۴۹	۶۳۴	۱۳۹۱	آبان
۷۰۱	۱۱۷۱	۱۳۹۱	آذر
۷۷۸	۲۰۶	۱۳۹۱	دی
۶۳۱	۷۳۱	۱۳۹۱	بهمن
۸۱۷	۳۸۶	۱۳۹۱	اسفند

مأخذ: گمرک و سازمان توسعه تجارت ج.ا.ایران.

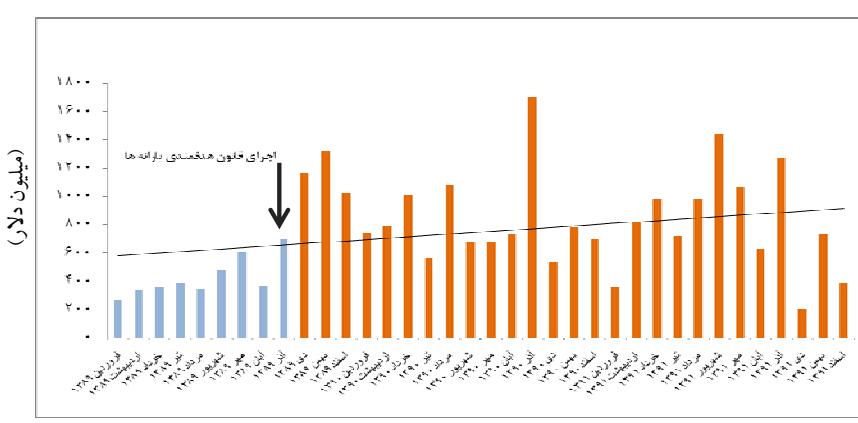
جدول ۲. ارزش صادرات میغانات گازی و محصولات پتروشیمیایی طی سال‌های (۱۳۸۹-۱۳۹۱) (میلیون دلار)

سال	صادرات میغانات گازی	درصد تغییرات	صادرات محصولات پتروشیمیایی	درصد تغییرات
۱۳۸۸	۴۳۴۱		۷۴۱۹	
۱۳۸۹	۷۳۷۷	۶۹/۹	۹۶۷۴	۳۰/۴
۱۳۹۰	۱۰۰۱۴	۳۵/۷	۱۵۰۳۳	۵۵/۴
۱۳۹۱	۸۸۸۱	-۱۱/۳	۱۰۰۷۲	-۳۳/۰

مأخذ: گمرک و سازمان توسعه تجارت جمهوری اسلامی ایران.

نمودار ۱. صادرات محصولات پتروشیمیایی

نمودار ۲. صادرات میغانات گازی

۳. بررسی وضعیت شرکت‌های پتروشیمی منتخب قبل و بعد از اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها

در این بخش به طور مختصر فروش خالص صادراتی و سود خالص ۱۱ شرکت پتروشیمی منتخب حاضر در بورس اوراق بهادار قبل و بعد از اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۲. عملکرد مالی ۱۱ شرکت منتخب پتروشیمی قبل و بعد از اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها (میلیارد ریال)

پetroشیمی خارک	مقدار فروش خالص صادراتی (هزار تن)									
	ارزش فروش خالص صادراتی			سود یا زیان خالص						
	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	
پتروشیمی اراک (شازند)	۵۹۱۴	۲۲۲۵	۳۰۸۲	۷۶۰۲	۳۷۰۰/۵	۳۶۵۱	۱۱۷۳	۹۷۸	۱۱۴۷	
پتروشیمی اصفهان	۱۴۳۲	۸۷۶	۸۷۴ (مسیرسی شده)	۴۲۸۱/۵	۲۳۳۳	۲۵۲۶	۲۸۷/۵	۲۱۲	۳۲۰/۵	
پتروشیمی امیرکبیر	۱۲۴۲	۱۵۳	۱۹۳	۲۲۴۴	۷۶۱	۸۹۶	۱۴۶/۶	۷۴۷	۱۰۵/۳	
پتروشیمی شیراز	۱۵۸۸	۶۶۰	-۹۵	۳۸۸۹/۵	۲۲۱۱/۶	۱۶۲۹	۱۷۹	۱۵۶/۸	۱۵۲/۸	
پتروشیمی فن آوران	۱۱۸۳	۹۰۰	۴۰۶	۱۲۹۹/۵	۱۶۵/۴	۳۲/۳	۲۴۳/۷	۴۵/۴	۱۳/۸	
پetroشیمی مارون	۲۳۹۵	۹۵۹	۷۷۵	۳۴۱۱	۲۵۱۰	۱۹۲۰/۶	۶۷۹/۳	۷۸۶/۴	۷۴۲/۳	
پتروشیمی بیستون	۹۷۹۰/۵	۶۹۷۶	۴۵۶۸	۵۴۸۷	۵۶۴۰	۴۹۹۷/۵	۳۸۴	۵۱۷/۲	۵۹۴/۴	
پetroشیمی آبادان	-۴۹/۹	۵۰/۸	-۱۱۲	۲۶۴	۳۵۱	۱۸۳	۱۳/۴	۲۲/۴	۱۵/۸	
پetroشیمی فارابی	۹۲	۱۳۱	۹۹/۴	۲۲۰	۱۶۳	۲۰۲/۶	۱۳/۷	۱۴/۹۶	۲۳/۵	
پetroشیمی خراسان	۳۹	۰/۶	-۴/۳	۴۹/۵	۷۰/۳	۲۵/۵	۲/۴	۵/۷	۲/۵	
	۱۷۰۸	۸۳۲/۷	۵۸۷/۸	۱۹۶۱	۴۷۸	۱۸۷	۳۱۲/۵	۹۸/۸	۱۷/۱	

* مطابق یادداشت‌های توضیحی در صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت پتروشیمی اصفهان، کاهش فروش صادراتی این شرکت در سال ۱۳۸۹ عمدتاً ناشی از فروش بنزن تولیدی در داخل کشور بوده است.

** بر اساس یادداشت‌های توضیحی در صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت پتروشیمی خراسان با توجه به اخذ مجوز صادراتی محصول اوره این شرکت در سال ۱۳۸۹، فروش صادراتی آن در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ افزایش یافته و مجموع صادرات این شرکت را در ۴ سال مذکور به طور قابل توجهی افزایش داده است. شایان ذکر است که سهم زیادی از صادرات این شرکت در ۲ سال مذکور مربوطه به صادرات اوره بوده است.

مأخذ: شبکه کdal (سیستم جامع اطلاع‌رسانی ناشران بازار سرمایه کشور) www.codal.ir

مطابق جدول (۲) از میان ۱۱ شرکت پتروشیمی حاضر در بورس کشور، مقدار فروش خالص صادراتی ۵ شرکت در سال ۱۳۸۹ (سال اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها) نسبت به سال ۱۳۸۸ کاهش داشته و مقدار فروش خالص صادراتی ۶ شرکت دیگر افزایش داشته است.

همچنین، میان ۱۱ شرکت مذکور تنها ارزش فروش خالص صادراتی ۳ شرکت در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۸ کاهش داشته و ارزش فروش خالص صادراتی ۸ شرکت دیگر افزایش داشته است.

از میان ۱۱ شرکت پتروشیمی منتخب، سود خالص ۲ شرکت پس از هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۸ کاهش داشته و سود خالص ۹ شرکت در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۸ افزایش یافته است.

۴. بررسی اقلام عمده فرآورده‌های پتروشیمیایی و گازی صادراتی طی سال‌های (۱۳۸۹-۱۳۹۱)
بر اساس جدول (۳) صادرات فرآورده‌های پتروشیمیایی و گازی بجز گازهای نفتی مایع در سال ۱۳۸۹ (سال اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها) نسبت به سال ۱۳۸۸ رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است. این روند در سال ۱۳۹۰ ادامه یافته، اما در سال ۱۳۹۱ صادرات اغلب فرآورده‌های مذکور با کاهش روبرو شده است.

جدول ۳. فرآورده‌های پتروشیمیایی و گازی عمده صادراتی طی سال‌های (۱۳۸۹-۱۳۹۱)
(میلیون دلار)

میانات گازی	سال ۱۳۸۸	سال ۱۳۸۹	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	درصد تغییرات				
پروپان مایع شده	۹۶۱	۱۴۳۰	۴۸/۸	۲۰۶۶	۴۴/۵	۱۱۳۴	-۴۵/۱	۱۱۳۳	-۲۱/۲
پلی اتیلن گرید فیلم	۹۳۸	۱۳۷۴	۴۶/۵	۱۳۱۱	-۴/۶	۱۰۳۳	-۱۳/۱	۱۱۸۵	-۳۴/۷
متانول	۶۵۰	۱۰۴۹	۶۱/۴	۱۳۶۴	۳۰/۰	۱۱۸۵	-۴۵/۷	۸۶۶	-۱۱/۳
بوتان مایع	۵۴۵	۸۰۵	۴۷/۷	۱۳۲۶	۶۴/۷	۸۶۶	-۴۵/۱	۱۱۳۴	-۴۵/۱
سایر گازهای نفتی و هیدروکربورهای مایع	۱۰۱۷	۷۷۴	-۲۳/۹	۱۹۸۵	۱۵۶/۵	-	-	-	-۲۱/۲
قیر نفت	۲۶۴	۷۱۸	۱۷۲/۰	۷۴۷	۴/۰	۱۰۹۰	۴۵/۹	۱۰۹۱	-۱۳/۱

مأخذ: گمرک و سازمان توسعه تجارت جمهوری اسلامی ایران.

۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به عملکرد مجموع صادرات ماهانه محصولات پتروشیمیایی و میانات گازی پس از هدفمندسازی یارانه‌ها در سال ۱۳۸۹ و عملکرد مالی ۱۱ شرکت پتروشیمی منتخب در بورس اوراق بهادار کشور می‌توان نتیجه گرفت که اثر هدفمندسازی یارانه‌ها بر صادرات محصولات پتروشیمیایی و میانات گازی در کشور مثبت بوده است.

شایان ذکر است که از تیرماه سال ۱۳۹۱ اقتصاد ایران با تشدید تحریم‌ها از سوی آمریکا و کشورهای اروپایی و همچنین تغییرات نرخ ارز مواجه شده است، بنابراین عملکرد صادرات محصولات پتروشیمیایی و میانات گازی بعد از تاریخ فوق را نمی‌توان متوجه هدفمندسازی یارانه‌ها دانست.

منابع

اطلاعات مالی بازار سرمایه (شبکه کدال).

گزارشات آماری سازمان توسعه تجارت جمهوری اسلامی ایران.

گزارشات آماری گمرک جمهوری اسلامی ایران.

